

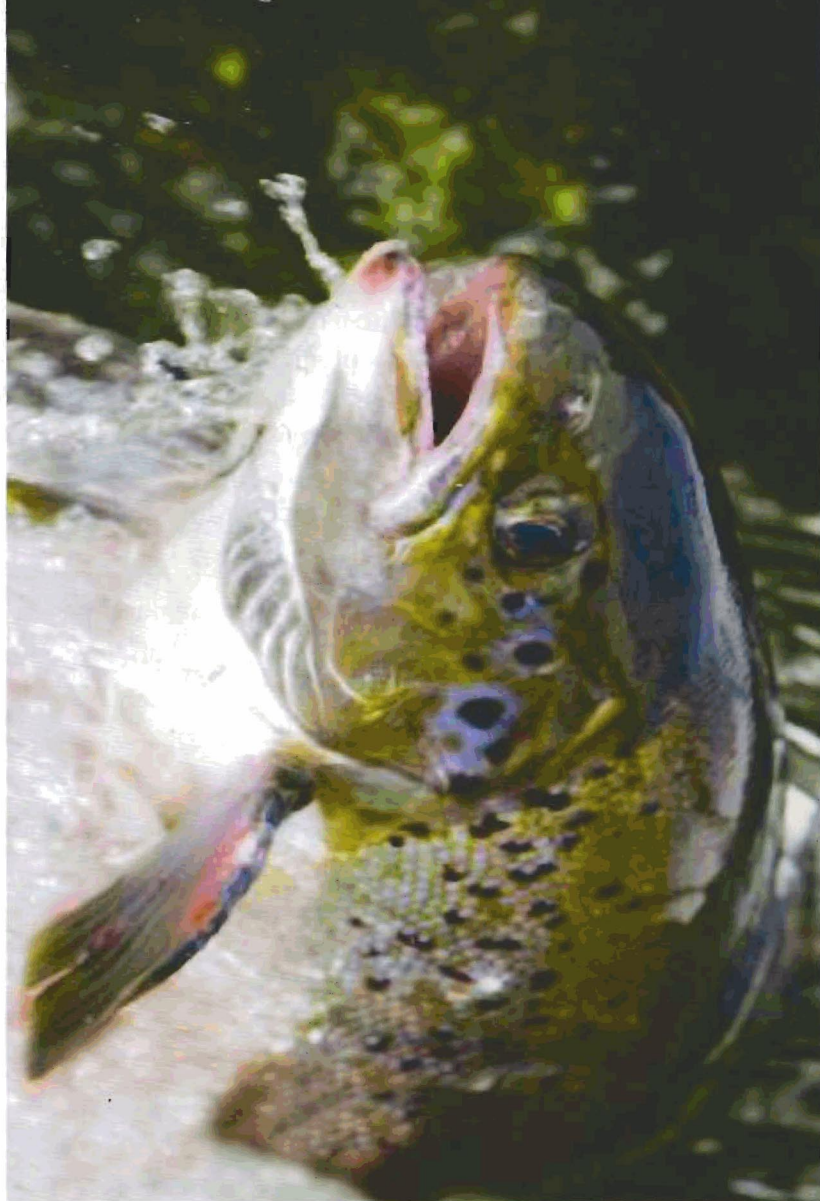
საგარეო ურთიერთობების
სააგენტო

საქართველოს იშვლები

FISHES OF GEORGIA

საქართველოს
თევზები
FISHES
OF GEORGIA

ნარგიზ ნინუა
NARGIZA NINUA

ბელა ჯაფოშვილი
BELLA JAPUSHVILI

ვერა ბოჭორიშვილი
VERA BOCHORISHVILI

© გამომცემლობა

❏ ნიზნი-ჯი

ყველა უფლება დაცულია
საქართველოს თევზები
საქართველო, თბილისი, 2013
რევაზ ლაღიძის ქ. №2
+995 32 230-85-27
+995 32 218-03-32
publishing_book@yahoo.com

© PUBLISHING HOUSE

❏ TSIGNI ERI

ALL RIGHTS RESERVED
FISHES OF GEORGIA
TBILISI, GEORGIA 2013
2 STREET REVAZ LAGIDZE
+995 32 230-85-27
+995 32 218-03-32
publishing_book@yahoo.com

შენიშვნები

წიგნი წარმოადგენს პირველ შემაჯამებელ ნაშრომს საქართველოს მტკნარი წყლისა და შავი ზღვის საქართველოს ნაწილის თევზების თაობაზე. გამოცემაში წარმოდგენილია თითოეული ტაქსონის სურათი, მახასიათებლები (ზომა, წონა, ასაკი, გამრავლების პერიოდი, ნაყოფიერება), გეოგრაფიული გავრცელება და საერთაშორისო კონსერვაციული სტატუსი. ტაქსონთა უმრავლესობისათვის ნომენკლატურა აღებულია თევზების გლობალური საინფორმაციო სისტემიდან <http://fishbase.org/>. ზოგიერთი ადგილობრივი ფორმისათვის, რომლებიც ზემოაღნიშნულ ბაზაში არ შედის, ტაქსონომიური სტატუსი უცვლელადაა მოტანილი შესაბამისი შრომებიდან.

საფონდო მასალების შეგროვებაში დიდი წვლილი მიუძღვით გამოჩენილ ზოოლოგებს: გ. რადდეს, ლ. ბერგს, რ. შმიდტს, მ. ტიხის, ვ. მარტის, ფ. კავრაისკის, რ. შელკოვნიკოვს, კ. სატუნინს, ნ. სმირონოვს, რ. ელანიძეს, მ. დემეტრაშვილს, გ. ბარაჩს, ა. სადოვსკის, ნ. ნინუას, ი. ჩხიკვიშვილს, ლ. ჩინჩალაძეს და სხვებს.

სულ განხილულია 168 სახეობა; მათ შორის 61 მტკნარი წყლის ბინადარია, 77 – ზღვის ბინადარი, ხოლო 30 გამსვლელია. 13 სახეობა შეტანილია საქართველოს წითელ ნუსხაში, ესენია: ატლანტური ზუთხი (*Acipenser sturio*), კოლხური ზუთხი (*Acipenser colchicus*), ფორეჯი (*Acipenser nudiiventris*), ტარალანა (*Acipenser stellatus*), რუსული ზუთხი (*Acipenser gueldenstaedtii*), სპარსული ზუთხი (*Acipenser persicus*), სვია (*Huso huso*), შავი ზღვის ქაშაყი (*Alosa immaculata*) (= *Alosa pontica*), კალმახი (*Salmo trutta fario*), მორევის ნაფოტა (*Rutilus frisii*), კოლხური ხრამული (*Capoeta sieboldi*) (= *Varicorhinus sieboldi*), კავკასიური გველანა (*Sabanejewia caucasica*) და მექვიშა ღორჯო (*Neogobius fluviatilis*).

საქართველოში 26000-ზე მეტი მდინარეა, მათი დიდი ნაწილი მთის მოკლე და მცირეწელიანია. 25 კმ-ზე მეტი სიგრძის მდინარეთა რაოდენობა სულ 273-ია, ტბების რიცხვი 860-ს აღემატება. ბოლო წლებში გაიზარდა წყალსატევების ქსელიც, მათი ოდენობა 45-მდეა, რომლებიც ემსახურება ელექტროსადგურებს, ტერმინალებს, ირიგაციულ სისტემებს და ფართოდ არის გამოყენებული სათევზაო მეურნეობების მოსაწყობად.

შავი ზღვის საქართველოს ტერიტორია გადაჭიმულია 315 კმ-ზე. მისი ფაუნისტური კომპლექსი შემორჩენილია ძირითადად პარათეტისის რელიქტური ფაუნიდან, სადაც ისტორიულად ფაუნის ცვლილებები ხდებოდა თეტისის გამტკნარებასა და მარილიანობის მატებასთან დაკავშირებით. აქ ძირითად ფაუნას ყოველთვის ემატება მტკნარი წყლებისა და ხმელთაშუა ზღვის ფაუნის წარმომადგენლები. ბოლო 45-50 წლის მანძილზე შავ ზღვაში იშვიათად, მაგრამ მაინც ვხვდებით სახეობებს უფრო შორეული

INTRODUCTION

The book represents the first **complete data** about fishes of the Black Sea and freshwaters of Georgia. It includes **pictures**, characteristics (size, weight, age, spawning period, fecundity), distribution and international conservation status for each **taxon**. Nomenclature is based on fish global information system – <http://fishbase.org/>. Taxonomic status is given from appropriate references for some local forms, which are not included in the above mentioned base.

A large number of well-known zoologists were actively involved in collecting of specimens: G. Radde, L. Berg, R. Schmidt, M. Tikhii, V. Mart, F. Kavraisky, R. Shelkovnikov, **K. Satunin**, N. Smirnov, R. Elanidze, M. Demetrashvili, G. Barach, A. Sadowski, N. **Nina**, I. Chkhikvishvili, L. Chinchaladze and others. Totally 168 species are discussed, 61 species inhabit freshwater, 77 inhabit sea and 30 species are transitory. 13 species are included in the Red List of Georgia. These species are: relict, endemic and endangered species: Atlantic sturgeon (*Acipenser sturio*), Colchian sturgeon (*Acipenser colchicus*), Fringebarbel sturgeon (*Acipenser nudiventris*), Starry sturgeon (*Acipenser stellatus*), Russian sturgeon (*Acipenser gueldenstaedtii*), Persian sturgeon (*Acipenser persicus*), Beluga (*Huso huso*), Pontic shad (*Alosa immaculata*) (= *Alosa pontica*), Trout (*Salmo trutta fario*), Black Sea roach (*Rutilus frisii*), Colchic khramulya (*Capoeta sieboldi*) (= *Varicorhinus sieboldi*), Ciscaucasian spined loach (*Sabanejewia caucasica*) and Monkey goby (*Neogobius fluviatilis*).

There are more than 26000 rivers in Georgia, most of them are short and shallow streams in the mountains. There are 273 rivers more than 25 km in length and there are more than 860 lakes. The number of water reservoirs has increased in recent years and there are **now** more than 45. These reservoirs support electric power stations, terminals, irrigation **systems** and are widely used for the fish industry. The Georgian Black Sea coast stretches **approximately** 315 km. Its faunal complex is made up mostly of Paratethys relictic fauna. This fauna has changed according to increasing and decreasing salinity. Freshwater and **the** Mediterranean Sea fauna are usually added to local fauna. We've seldom seen species from other distant seas: Gray triggerfish – *Balistes caprisus* Gmelin, that was found near

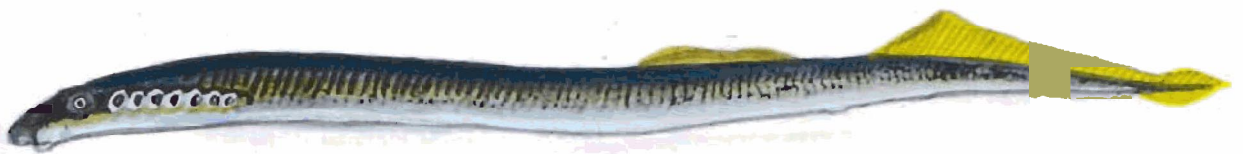
Sokhumi, a very rare species the Angler – *Lophius piscatorius* Linnaeus was caught near Gonio in the Black Sea which originates from the Mediterranean Sea.

There are 30 thousand species of fish and numerous vertebrate groups, which have an important place in biodiversity of Georgia. Humans have been using fish since the Stone Age not only as a food, but for making tools such as needles from fishbone and arrowheads for hunting. Salting fish for preservation has been practiced since the Middle Ages. Data of the records of the sturgeon industry along the Rioni River and local residents' knowledge for how to prepare sturgeon spawn dates to the second half of the 18th century. Historians of Georgian kings describe even earlier period of sturgeon industry. Juzeppe Judich from Milan tells readers about fishing in Georgia in the series of letters "Georgia in XVIII century"; XVII-XVIII century Georgian political and public figure Sulkhan-Saba Orbeliani identified the following fishes for Georgia in his dictionary: sturgeon, barbel, capoeta, shamaya, trout, salmon, catfish and bream. "Royal capitation of Georgia" by Vakhushti Batonishvili tells about the abundance of fish in rivers and lakes of Georgia.

Foreign travellers and scientists: A. Nordmann, K. Kessler, F. Steindachner, J. Guldenstadt, G. Radde, F. Kavraisky, I. Arnold, V. Mart began scientific description of fishes of Georgia. I. Batonishvili, I. Fortunatov, A. Sadowski, L. Arnold, E. Kulakova, N. Vakhvakhishvili and others worked on issues about industry of Georgian ichthyofauna in different times. The fauna of the Black Sea, rivers and lakes of Georgia was investigated by G. Barach, M. Tikhi, R. Elanidze, M. Demetrashvili, V. Sharvashidze, O. Burchuladze, G. Burjanadze, J. Meskhidze, N. Ninua, R. Shaverdashvili, A. Kokhia, L. Natadze, O. Japoshvili, B. Japoshvili, O. Gogmachadze, A. Komakhidze, R. Goradze, T. Kokosadze, L. Goletiani, P. Kheladze, A. Guchmanidze and others.

კასპიის სალამურა

კასპიის სალამურა — *Caspiomyzon wagneri* (Kessler, 1870) – Caspian lamprey – Каспийская минога

ტიპი – Phylum: ქორდიანები – Chordata – Chordates – Хордовые

ქვეტიპი – Subphylum: ბერხემლიანები – Vertebrata (Craniata) – Позвоночные (Черепные)

ზეკლასი – Superclass: უცბოები – Agnatha – Agnathans – Бесчелюстные

კლასი – Class: ცეფალასპიდომორფები – Cephalaspidomorphi (Monorhina) – Цефаласпидоморфы (Одноноздревые)

რიგი – Order: სალამურისნაირნი – Petromyzontiiformes – Lampreys – Миногообразные

ოჯახი – Family: სალამურისებრნი – Petromyzontidae Bonaparte, 1831 – Lampreys – Миноговые

გვარი – Genus: კასპიის ზღვის სალამურები – *Caspiomyzon* Berg, 1906 – Caspian lampreys – Каспийские миноги

მაქსიმალური სიგრძე – 55 სმ, წონა – 206 გ., ასაკი – 6 წ., მამრების საშუალო სიგრძე – 36 სმ, მდედრებისა – 37 სმ. მტკნარი და ზღვის წყლის ბინადარია; სიცოცხლეში ერთხელ ტოფობს – მარტიდან ივნისამდე, მტკნარ წყალში; ნაყოფიერება 20000-32000 ქვირითამდე აღწევს. ტოფობის შემდეგ მწარმოებლები იღუპებიან.

იკვებება მცენარეულობით, დეტრიტით, წვრილი ორგანიზმებით და თევზებით.

საქართველოში მრავლად გვხვდებოდა მინგეჩაურის წყალსაცავის აგებამდე; დღეისათვის იშვიათია. გავრცელებულია ევროპაში, კასპიის ზღვის აუზში.

სარეწაო მნიშვნელობის თევზია. IUCN — საფრთხესთან ახლოს მყოფი (NT).

Maximum length – 55 cm, weight – 206 g, age – 6 years. Average length of males – 36 cm, females – 37 cm. The fish is a freshwater and marine inhabitant, spawns once in a lifetime, from March to June, in freshwater.

Its fecundity reaches 20000-32000 eggs. All reproducers die after spawning.

It feeds on plants, on detritus, on small organisms and on fish. It was frequent in Georgia before building the Mingeaur Reservoir, at present it's rare. The fish is distributed in Europe, in the Caspian Sea basin.

The fish has a trade importance. IUCN – Near Threatened (NT).

სარჩევი

CONTENTS

შესავალი.....	3
Introduction.....	5
კასპიის სალამურა – Caspian Lamprey.....	7
უკრაინული სალამურა – Ukrainian Lamprey.....	8
ზვიგენი, კატრანი, ზღვის ძაღლი – Piked dogfish.....	9
ზღვის მელა, ქიცვიანი სკაროსი – Thorn back ray.....	10
ზღვის კატა – Common stingray.....	11
ატლანტური ზუთხი, ფორონჯი – Atlantic sturgeon.....	12
ფორეჯი, ჯარღალა – Fringebarbel sturgeon.....	13
ტარალანა – Starry sturgeon.....	14
რუსული ზუთხი – Russian sturgeon.....	15
კოლხური ზუთხი – Colchian sturgeon.....	16
სპარსული ზუთხი – Persian sturgeon.....	17
სვია – Beluga.....	18
მდინარის გველთევზა – European (Common, weed. Sing) eel.....	19
ზღვის (ევროპული) გველთევზა – European conger.....	20
შავი ზღვის ქაფშია, ქამსა – Black sea anchovy.....	21
აზოვის ზღვის ქაფშია – Azov sea anchovy.....	22
პალიასტომის ქაშაყი, ღიპა – Paliastomi shad.....	23
აზოვის ზღვის ქაშაყი – Azov shad.....	24
შავი ზღვის ქაშაყი – Pontic shad.....	25
შავი ზღვის სარდელი, ქარსალა – Black and Caspian sea sprat.....	26
შავი ზღვის ქარსალა, შპროტი – Evropean sprat.....	27
ტაფელა – Bitterling.....	28
კოლხური ტაფელა – Colchic bitterling.....	29
მტკვრის წვერა – Kura barbel.....	30
კოლხური წვერა – Colchic barb.....	31
ჭანარი – Bulatmai barbel.....	32
მურნა – Murtsa.....	33
ხრამული – Khramulya, Trans caucasian barb.....	34
სევანის ხრამული – Sevan Khramulya.....	35
მცირეაზიური ხრამული – Anatolian Khramulya.....	36
კოლხური ხრამული – Colchie Khramulya.....	37
თეთრი ამური – Grass carp.....	38
ჩვეულებრივი კარჩხანა (კარასი) – Crucian carp.....	39
კობრი, გოჭა – Common carp.....	40
კავკასიური ციმორი – Caucasian gudgeon.....	41
მტკვრის ციმორი – Kura gudgeon.....	42
ფსევდორაზბორა – Stone morocco.....	43
კაპარჭინა – Freshwater bream.....	44

აღმოსავლური კაპარჭინა – Estern bream.....	45
თეთრთვალა – White-eye bream.....	46
ჩვეულებრივი ბლიკა – white bream.....	47
ამიერკავკასიული ბლიკა – Southcaucasian bream.....	48
ჩვეულებრივი მარდულა, სწრაფულა – Scneider.....	49
სამხრეთული მარდულა, ფრიტა – South minnow.....	50
თაღლითა – Bleak.....	51
ამიერკავკასიული თაღლითა – Southcaucasian bleak.....	52
მტკვრის თაღლითა – Kura bleak.....	53
შავნარბა – Bleckbrow bleak.....	54
შამაია – Shamaya.....	55
ბათუმის შამაია – Batumi shamaya.....	56
ჩვეულებრივი სქელშუბლა – Silver carp.....	57
ჭრელი სქელშუბლა – Bighead, Spotted silver carp.....	58
ჩვეულებრივი ჭერები – (Caspian, Aral) Asp.....	59
ნითელტუჩა ჭერები – Caspian asp.....	60
კოლხური ტობი – Colchic nase.....	61
მტკვრის ტობი – Kura nase, Kura undermouth.....	62
ჩვეულებრივი ქაშაპი – Common dace.....	63
კავკასიური ქაშაპი – Chub, Skelly.....	64
ჯუჯა ქაშაპი – Dniپر chub.....	65
ნაფოტა – Roach.....	66
მტკვრის ნაფოტა – Kura roach.....	67
მორევის ნაფოტა, კუტუმი – Kutum.....	68
ფარფლწითელა – Rudd Redeye.....	69
ვიმბა – Vimba bream.....	70
კოლხური კვირჩხლა – Colchic minnow.....	71
გუნუ – Tench.....	72
ჩვეულებრივი გველანა – Spined loach.....	73
წინაკავკასიური გველანა – Ciscaucasian spined loach.....	74
კავკასიური გოჭალა – Caucasian loach.....	75
მტკვრის გოჭალა – Kura loach.....	76
ანგორული გოჭალა – Angora loach.....	77
ჩვეულებრივი ლოქო – Wels catfish.....	78
ჩვეულებრივი ქარიყლაპია, წერი – Nortkern pire.....	79
ევროპული ჭაფალა – European cisco, Vendace.....	80
ჩვეულებრივი სიგი – European whitefish.....	81
პელიადი – Peled.....	82
კალმახი – Trout.....	83
ტბის კალმახი – Lake trout.....	84
შავი ზღვის ორაგული – Black sea salmon.....	85
ცისარტყელა კალმახი – Rainbow trout.....	86
სამულვაშა, ზღვის ვირთევა – Shore rockling.....	87
თეთრი ღლაბუცა – European hake.....	88

შავი ზღვის მერლანგი, პიკშა – Whiting.....	89
ლობანი – Flathead mullet.....	90
სინგილი – Golden gray mullet.....	91
მახვილცხვირა კეფალი – Leaping mullet.....	92
პილენგასი – Pilengas.....	93
სფირენა – European barracuda.....	94
სმარიდა, ზღვის ქორჭილა – Picarel.....	95
მერცხალა, თევზმონაზონი – Damselfish.....	96
შავი ზღვის ათერინა – Silverside.....	97
ყავისფერი ათერინა – Brown aterina.....	98
სარლანი, ზღვის ქარიყლაპია – Garfish.....	99
ჩვეულებრივი გამბუზია – Mosquito fish, Topminnow.....	100
სამნემსა მახათა – Three-spined stickleback.....	101
შავი ზღვის გველისებრი ნემსთევზა – Strighnose pipefishes.....	102
შავი ზღვის გრძელდინგა ნემსთევზა – Broadnosed pipefishes, Deep-snouted pipefish.....	103
მსხვილდინგა ნემსთევზა – Striped needlefish.....	104
წვრილდინგა ნემსთევზა – Narrow snouted pipefish.....	105
შავი ზღვის ქიცვებიანი ნემსთევზა – Squama pipefish.....	106
შავი ზღვის ლოყაფუნთუშა ნემსთევზა – Black-striped pipefish.....	107
ზღვის ცხენი – Long-snouted seahorse.....	108
ზღვის ზღარბი, ჩიქვი – Black scorpionfish.....	109
ზღვის მამალი – Greg gurnard.....	110
ზღვის ყვითელი მამალი – Yellow gurnard, Tub gurnard.....	111
გვერდხალიანი მზიურა – John dory.....	112
ზღვის კარჩხანა, ლასკირი – Annular seabream, Annular gilthead.....	113
კიჭუნა – Puntazzo. Sharp _ snouted seabream sparus.....	114
ზოლებიანი ბოფსი – Bogue, striped bigeye.....	115
ბოფსი სალპა – Salema.....	116
ხონთქარა, ბარაბული – Black sea mullet.....	117
ლავრაკი – European seabass.....	118
ქვის ქორჭილა, ზებრა – Painted comber.....	119
მდინარის ქორჭილა – River perch.....	120
ჩვეულებრივი ფარგა – Pike _ perch.....	121
ლუფარი – Bluefish.....	122
შავი ზღვის სტავრიდა – Black sea scad-horse mackerel.....	123
ატლანტური სტავრიდა – Atlantic horse mackerel.....	124
ლოცმანი – Pilot fish.....	125
მუქი სციენა, გორბილი – Brown meagre.....	126
ღია სციენა – Shi drum.....	127
წითელი პაგრი – Common pandora.....	128
ოქროსფერი სპარუსი – Gilthead seabream.....	129
პეტროფსარო, მწვანე ტუჩოსანი – Green wrasse.....	130
მწვანულა – East Atlantic peacock wrasse.....	131
კოპლებიანი მწყერთევზა – Five-spotted wrasse.....	132

ტუროსანი ურუნი – Grey wrasse.....	133
ლაქებიანი ტუროსანი – Oculate wrasse	134
ცხვირა ტუროსანი – Nosey wrasse.....	135
ზღვის დრაკონი – Greater weever.....	136
მარმარილოსებრი ღორჯო – Marbled goby.....	137
კავკასიური ჯუჯა ღორჯო (ღორჯო ბაბირი) – Caucasian dwarfgoby.....	138
კნიპოვიჩია, გრძელკუდა ღორჯო – Longtai dwarf goby	139
შოლტა ღორჯო – Knout goby.....	140
მდინარის კავკასიური ღორჯო – Caucasian river goby.....	141
მეჭვიშია ღორჯო – Monkey goby.....	142
მდევარა ღორჯო – Racer goby	143
შავპირა ღორჯო – Round goby.....	144
რატანი, ქვის ღორჯო – Ratan goby.....	145
ბრტყელდინგა ღორჯო – Flatsnout goby	146
ღორჯო შირმანი – Syrman goby.....	147
ბალახის ღორჯო – Grass goby.....	148
ვარსკვლავთმრიცხველი, ზღვის ძროხა – Commonstargerer	149
ზღვის ფინია, სფინქსი – Spinx blenny.....	150
ზღვის ფინია, ფარშევანგი – Pleacock blenny	151
ზღვის ჩვეულებრივი ფინია – Rusty blenny	152
გრძელსაცეცებიანი ზღვის ფინია – Tentacled blenny.....	153
ზღვის ფინია, ზვონიმირი – Zvonimir blenny	154
ზღვის ქორჩორა ფინია – Galerila blonny.....	155
ხმელთაშუა ზღვის სამფარფლა – Tripteronotus.....	156
ქვიშაქექია, ქვიშათხარია – Mediterranean sand eel Smooth sand lance.....	157
ზღვის მცირე თაგვი – Sea little mouse.....	158
ზღვის თაგვი, მეჭვიშია – Sea mouse – Peskarka	159
ზღვის თაგვი – ლირა – Dragonet, Sea mouse	160
თინუსი – Atlantic bluefin tuna.....	161
პელამიდა – Bonito	162
სკუმბრია – Atlantic maskarel.....	163
ხმალთევზა – Bloodbild, Swordfich.....	164
ოფიდიონი, თევზგველა – Ophidium	165
მდინარის ქამბალა, გლოსა – European flounder.....	166
არნოგლოსა – Scadback.....	167
შავი ზღვის ქამბალა, კალკანი – Black sea turbot, Bastard halibut	168
ზღვის ენა – Blackband sole	169
ზურგრქოსანი – Gray triggerfish.....	170
მისანოვარა ხვირიკია – Connemarra clingfish.....	171
მისანოვარა – Shore clingfish.....	172
კოპლებიანი მისანოვარა – Two-spotted clingfish	173
ზღვის ეშმაკი – Angler	174
ლათინურ სახელწოდებათა საძიებელი –Undex tolatin names.....	175
სარჩევი – Contents.....	177